

Podporučík děl. pres. sl. Ing. Jiří Nevolet :

Odpověď na článek „Podstata jednostranného pozorování a výcvik“.

V lednovém čísle Vojenských rozhledů je článek škpt. děl. Leo Hevera, který nutí k přemýšlení.

Aspiranti dostali za úkol hlásit pozorování ran 1 až 4 podle situace na obr. 1 bez ohledu na to, bude-li možné je v terénu posoudit, či nikoli. Tedy přímo vyčíst z náčrtku (obr. 1 je převzat z onoho článku). Hlášení znělo:

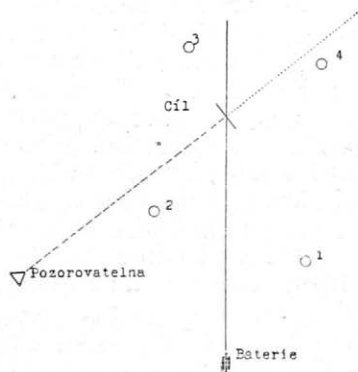
1. „Vpravo x, krátká“,
2. „vlevo x, krátká“,
3. „vlevo x, dlouhá“,
4. „vpravo x, dlouhá“.

Je nejvýše pozoruhodné vysvětlení, které k tomu aspiranti podali: „Tato hlášení byla podána vzhledem k pozorovací přímce. Jako pomůcka

byl vzat nitkový kříž. A každá rána, která jest od nitkového kříže blíže ke mně, je „krátká“ a každá za nitkovým křížem (za kolmicí na pozorovací přímkou) je „dlouhá“.

Pochybuji, že se takového výkladu vůbec v některé škole na důstojníky v záloze používá. Autor článku pokládá tuto metodu za nesprávnou, a to jistě právem. (Je také otázka, zda si ten, kdo takové vysvětlení podal, uvědomil, kdy lze vzít za pomůcku nitkový kříž. Vodorovné vlákno nitkového kříže, jehož střed se kryje s cílem, nám představuje kolmicí na pozorovací přímkou tehdy, je-li cílová plocha všeobecně válcová plocha, jejíž tvořící přímky jsou vodorovné — jsou to tedy vrstevnice — a kolmé k pozorovací přímce. Je vidět, že této podmínce nebude terén vždy vyhovovat.)

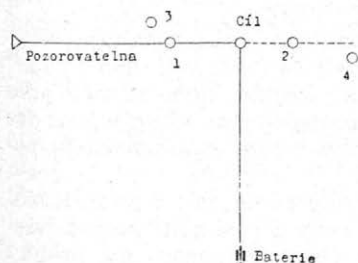
Potom následuje výklad pojmu „krátká“ a „dlouhá“. (V dalším předpokládáme vždy pozorovatelnu v l e v o od záměr. cíle.)

Obr. 1.

Nepokládám za šťastnou volbu případ pravého pozorovacího úhlu, kterým výklad začíná (obr. 2). Předpis D-VII-1 se tímto zvláštním případem nezabývá. Podle předpisu je pozorování jednostranné tehdy, je-li pozorovací úhel větší než 100 dc; to znamená, že pozorovací úhel může být i pravý nebo větší než pravý. Na všech obrazech v předpise, které se k jednostrannému pozorování vztahují, je kreslen ostrý pozorovací úhel. Protože se tam také zvláště nejedná o pozorovacích úhlech větších než pravý, je přirozené, že k pravému pozorovacímu úhlu (případ nazývaný v článku „ideální jednostranné pozorování“) přejdeme od úhlu ostrého.

Ale je stejně dobře možné přijít k němu s druhé strany, t. j. od úhlu většího než 1600 dc.

Obr. 2.

Znamená-li při $p < 1600$ dc „čára krátká“ resp. při > 1600 dc „čára dlouhá“, že je rána vlevo od záměrné cíle, vidíme, že se pro $p = 1600$ dc stejně nabízí hlášení „čára krátká“ jako „čára dlouhá“ pro ránu na pozorovací přímce před cílem, podle toho, považujeme-li případ $p = 1600$ dc za mezní případ ostrého nebo tupého pozorovacího úhlu (p pozorovací úhel). Se zřetel na D-VII-1 je přirozené, že se na $p = 1600$ dc díváme jako na mezní případ

ostrého pozorovacího úhlu. Potom ovšem má hlášení „čára krátká“ resp. „čára dlouhá“ ten význam, že první rána je vlevo, druhá vpravo od záměrné cíle. Slovo „krátká“ a „dlouhá“ se vztahuje na směr baterie, jak článek praví. Ale „krátká“ resp. „dlouhá“ rána znamená, že její d o s t ř e l je menší resp. větší než dostřel příslušný cíli. V tom smyslu se obou názvů v předpise D-VII-1 užívá a tak jest jim i v dalších řádcích třeba rozumět.

Podle toho jsou všechny rány vlevo od pozorovací přímky v případě podle obr. 2 dlouhé. Také každá rána na pozorovací přímce, není-li právě

v cíli, je dlouhá. Její dostřel bude prakticky dobrý, nebude-li příliš vzdálena od cíle. Hlášení ran:

1. „čára krátká“,
3. „vlevo x, krátká“,

náležící v článku k obr. 2, není podle toho správné. Rozumíme-li pojmu „krátká“ a „dlouhá“ ve smyslu předpisu D-VII-1, nemůžeme vůbec prohlásit ránu „1“ a „3“ za krátkou.

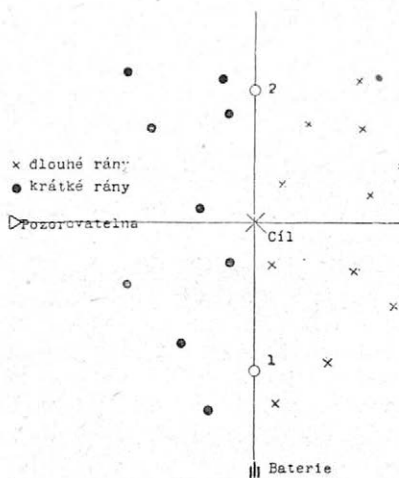
Jde o to, jak vyjádřit v hlášení, že v tomto případě ($p = 1600$ dc) je rána na pozorovací přímce vlevo nebo vpravo od cíle. Jistě by se nějaký vhodný způsob našel, to je věc dohody. Přijímáme-li, že při $p = 1600$ dc značí „čára krátká“ resp. „čára dlouhá“, že rána je vlevo resp. vpravo od záměrné cíle, je ovšem hlášení rány 1 na obr. 2 správné.

Ale nyní autor přechází od zvláštního případu ($p = 1600$ dc) na případ obecný a činí nepochopitelný závěr:

„Z toho vyplývá (viz obr. 3), že při jednostranném pozorování každá rána „vlevo“ od záměrné cíle je krátká, každá rána vpravo dlouhá, při kterémkoliv úhlu pozorovacím. (Je-li pozorovatelná vpravo, je to obráceně.)“

Tvrzení má tyto vážné nedostatky:

1. Každá rána vlevo od záměrné cíle není krátká, nýbrž může být krátká nebo dlouhá. Právě tak každá rána vpravo od záměrné cíle není dlouhá, nýbrž může být krátká nebo dlouhá.

Obr. 3.

2. Uvedené tvrzení se však vztahuje na kterýkoli pozorovací úhel, není tedy vhodné je ilustrovat zvláštním případem.

3. Slova „při kterémkoli pozorovacím úhlu“ znamenají, že pozorovací úhel může být i větší než pravý. Podotýkám to v zájmu přesnosti, avšak není pochyby o tom, že autor o tomto případě a priori neuvažuje.

Na obr. 3 se také vztahuje věta: „Ale je najisto chybné, je-li rána 1 na př. hlášena jako krátká, nebo rána 2 jako dlouhá. (Zrovna to jsou rány, jejichž dostřel v terénu skoro nikdy nemohu pozorovat.)“

V případě podle obr. 3 naopak mohu dostřel rány 2 posoudit, protože všechny rány vlevo od pozorovací přímky jsou dlouhé. Dostřel rány 1 (vpravo od pozorovací přímky) ovšem nemohu — vyjma zvláštní případy — posoudit.

Přijmeme-li autorův závěr, platný pro kterýkoli pozorovací úhel, za definici pojmu „krátká“ a „dlouhá“, jsou jeho úvahy správné, protože jsou důsledkem definice. Ale tu jde o zásadní věc. Nemůžeme prohlásit všechny rány vlevo od záměrné cíle za krátké, vpravo od ní za dlouhé, protože tím opouštíme smysl názvu „krátká“ a „dlouhá“, jak se mu v předpisu D-VII-1 rozumí. A jeden pojem nemůže mít dvě definice, které si odporují.